

Fragment uit Carlijn Kingma's kaart **Het waterwerk van ons geld** (100 × 148 cm).

FOTO CARLIJN KINGMA/COLLECTIE RIJKSMUSEUM TWENTHE

'Ons geldstelsel kan rechtvaardiger'

INTERVIEW **CARLIJN KINGMA** CARTOGRAAF Waarom werkt ons financieel systeem niet voor iedereen? En wie begrijpt het geldstelsel nog? Met een kunstproject zoekt architect en cartograaf Carlijn Kingma een antwoord.

Door onze redacteur
Arjen Ribbens

Geld. Om het even of ze zich bezighield met utopische tradities dan wel de steeds diepere kloof tussen mens en natuur, bij elk project stuitte kunstenaar Carlijn Kingma uiteindelijk op de cruciale rol van geld in onze samenleving. Een belangrijk onderwerp voor een nieuw kunstproject, besefte ze. Ze nam zich voor om uit te zoeken wie ons geld maakt, waar het naar toestroomt, en waarom ons financiële stelsel niet voor iedereen werkt. Maar omdat ze de financiële wereld niet goed begreep en de taal van bankiers slecht verstond, duwde Kingma het onderwerp lange tijd voor zich uit. Tót twee jaar geleden. Toen besloot ze de werking van het geldstelsel te gaan ontrafelen.

Als beeldend kunstenaar is Carlijn Kingma (Zutphen, 1991) een buitenbeentje. Ze is opgeleid als architect en noemt zichzelf cartograaf. In grote, indrukwekkend gedetailleerde zwart-wittekeningen gebruikt ze architectuur als vertelinstrument. Met de metaforische taal van torens en tunnels, bruggen en doolhoven visualiseert ze maatschappelijke en politieke machtsstructuren, om die zo voor een groot publiek toegankelijk te maken. Dat doet Kingma nooit alleen, maar altijd in samenwerking met een specialist. Zo maakte ze met historicus en

journalist Rutger Bregman, auteur van de bestseller *De meeste mensen deugen* (2019), een kaart over de geschiedenis van de mensheid.

Follow the Money

Voor haar project over het geldstelsel trok Kingma op met Martijn Jeroen van der Linden, lector new finance aan de Haagse Hogeschool, en met Thomas Bollen, journalist bij onderzoeksplatform Follow the Money. Na anderhalf jaar tonen zij binnenkort de eerste resultaten van hun intensieve samenwerking. In Rijksmuseum Twenthe hangt vanaf 16 oktober een grote, door Kingma getekende kaart, *Het waterwerk van ons geld*, omringd door historische kaarten en oude spotprenten over hebzucht en hoogmoed. Daarnaast presenteren Kingma, Bollen en Van der Linden op de site van Follow the Money de eerste van een reeks video-expedities door de kaart. Het onderzoek zal volgend jaar april uitmonden in een gezamenlijk boek, lesmateriaal en een tentoonstelling in Kunstmuseum Den Haag. Daar zullen dan vervolgkaarten van Kingma te zien zijn met toekomstscenario's voor een rechtvaardiger geldstelsel.

Dat is nodig, zegt de kunstenaar. De centrale gedachte achter het project is namelijk dat allerlei maatschappelijke problemen samenhangen met ons geldstelsel. Kingma: „De toenemende vermogensongelijkheid en de torenhoge inflatie, ze worden nu vaak toegeschreven aan

de pandemie en de oorlog in Oekraïne. Maar dat zijn slechts de vonkjes die het vuur doen ontbranden. Met ons project willen we duidelijk maken dat de problemen niet los te zien zijn van de inrichting van ons geldstelsel. Maar wie begrijpt dat stelsel nog? Het is zo complex geworden dat het een exclusief domein is van technocraten, bankiers en lobbyisten. Geld gaat ons echter allen aan. En het stelsel zal alleen veranderen als de burger het begrijpt en de politiek aan het werk zet.”

Rad van nijverheid

Voor haar tekening gebruikte Kingma water als metafoor voor geld. In het midden staat een grote toren: de verbeelding van de reële economie. Bovenop staan de geldreservoirs van de grote ondernemingen. In de vorm van salarissen sijpelt het geld naar beneden en wordt het rad van nijverheid in beweging gezet.

Klotst het geld bovenin de toren tegen de plinten, onderaan is sprake van droogte: daar wonen mensen in tentenkampen en krottenwijken. Kingma: „Dat zijn de anderhalf miljard mensen op aarde die van een paar dollar per dag moeten zien rond te komen.” De winsten van hun zware arbeid wordt via slangen omhoog gepompt naar de rijken bovenin de toren, de 10 procent van de wereldbevolking die driekwart van alle rijkdommen op aarde bezit. Kingma laat hen het succes van de doorsijpeleconomie vieren met champagne.

Klotst het geld bovenin de toren tegen de plinten, onder is sprake van droogte

Op het duurzaamheidsfestival Springtij op Terschelling in september gaven Kingma, Bollen en Van der Linden een workshop over geld. Ze raakten in gesprek met bankiers die toegaven niet precies te weten hoe het financiële systeem werkt. Datzelfde geluiden hoorde Kingma het afgelopen jaar als artist in residence bij Rabobank. „Best moedig van de bank dat ik daar met iedereen mag praten”, zegt ze.

Ze zag hoe sommige Rabo-medewerkers bezig zijn met het opzetten van kleine duurzame projecten. Maar de tekening is scherp over commerciële banken en hun maatschappelijke rol. Kingma: „De banken beheren de geldkraan van de economie en zijn verantwoordelijk voor het leeuwendeel van de geldcreatie. Zetten ze de kraan vooral open voor hypotheek en speculatief krediet, dan drijven ze de huizenprijzen en aandelenkoersen omhoog. Dat levert echter nauwelijks werkgelegenheid en bedrijvigheid in de alledaagse economie op.”

Wat ze vooral van dit project geleerd heeft? „Dat de opzet van ons geldstelsel bepaalt wat tot bloei komt en wat afsterft in onze samenleving. En dat we, als we willen, ons geldstelsel ook kunnen veranderen.”

De kaart **Het waterwerk van ons geld** is vanaf 16 okt. te zien in Rijksmuseum Twenthe in Enschede. Zie ook: fms.nl/waterwerk en carlijnkingma.com